

Dat hierdoor een grotere ongelijkheid tussen zender en ontvanger zou ontstaan, lijkt me niet aangetoond. Dit houdt overigens niet in dat we tevreden achterover kunnen leunen. Integendeel, consumentenonderwijs en -voorlichting blijven belangrijke peilers van het consumentenbeleid. Deze vormen van communicatie dienen juist meer rekening te houden met de selectieve consument (PAR!) en de behoefte aan visualisatie, naast tekst en

Literatuur

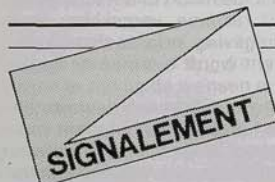
- Koningsveld, H., 1988. Massacommunicatie: theoretische en praktische vragen, Tijdschrift voor Huishoudkunde, 9 (2), 1988.
- Petty, R. E., en J. T. Cacioppo, 1986. 'The elaboration likelihood model of persuasion,' in: L. Berkowitz (red.), *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 18, New York: Academic Press, pp. 123-205.
- Pieters, R. G. M., en W. F. van Raaij, 1988. Func-

tions and management of affect: Application to economic behavior, *Journal of Economic Psychology*, 9, in druk.

- Raaij, W. F. van, 1983. Affectieve en cognitieve reacties op reclame en voorlichting, *Massacommunicatie*, 10, 262-270.
- Raaij, W. F. van, 1984. Affectieve en Cognitieve Effecten van Reclame, Amsterdam: VEA.
- Schachter, S., en J. E. Singer, 1962. Cognitive, social, and physiological determinants of emotional state, *Psychological Review*, 69, 379-399.
- Toledo, K. van, 1985. Van wonen tot marketing. Een sociaal-filosofische analyse van het moderne behoefte-georiënteerde handelen, *Wageningen*.
- Toledo, K. van, 1987. Emoties en consumentgedrag: de consument nog steeds als gelijkwaardige marktpartij? *Tijdschrift voor Huishoudkunde*, 8 (3) 1987, pp. 76-80.

Auteur

Prof. dr. W. F. van Raaij is hoogleraar Economische Psychologie en Reclamewetenschap, Erasmus Universiteit, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam.

Huishoudens en inkomensdaling

J. A. C. van Ophem, 1988. Huishoudens en inkomensdaling. Proefschrift, vakgroep Huishoudkunde Landbouwniversiteit Wageningen. ISBN 90 6754 125 7, ± 200 p. + bijlagen, prijs f 25,-. Te bestellen bij vakgroep Huishoudkunde LUW, tel. 08370-82088.

Centraal in dit onderzoek staat de vraag wat de invloed is geweest van een reële inkomensdaling op de privé-huishoudens in Nederland in het begin van de jaren tachtig. De drie belangrijkste vragen die in deze studie worden beantwoord zijn: hoe reageren privé-huishoudens op een reële inkomensdaling, zijn er verschillen tussen categorieën huishoudens te vinden en hoe zijn deze reacties te verklaren? Het antwoord op deze vragen is gezocht binnen een economisch/huishoudkundig analysekader; de aandacht is daarbij geconcentreerd op de middelen tijd en geld. In deze studie worden enkele economische en sociale ontwikkelingen beschreven. Er worden 18 hypothesen ontwikkeld op het gebied van inkomensbesteding, betaalde en onbetaalde arbeid, huishoudeconomische rationaliteit en financieel beheer, en er wordt een economisch/huishoudkundig analysemodel

gecreëerd. Hypothesen en model zijn getoetst op een dataset van 275 huishoudens, verkregen uit interviews in de jaren 1981-1983. Deze periode is gekozen omdat de jaren 1980-1983 door de meeste economen als recessieperiode worden beschouwd.

Enkele opvallende conclusies:

Bij bezuiniging op voeding en andere dagelijkse benodigdheden speelt de hoogte van het netto-inkomen als zodanig geen rol. Deze bezuinigingen zijn veeleer afhankelijk van de daling van het netto huishoudinkomen.

Naarmate het huishouden groter is, er financieel afhankelijk kinderen zijn of als de hoofdkostwinner economisch niet-actief is zal er vaker bezuinigd worden.

Bezuinigingen op dagelijkse benodigdheden houden verband met een toename van huishoudeconomische rationaliteit. Het lijkt erop dat er eerder op prijs/kwaliteit wordt bezuinigd dan op kwantiteit.

De resultaten van deze studie kunnen gebruikt worden om kwetsbare huishoudens te traceren. Voor deze kwetsbare huishoudens - cumulatieve laag inkomen, hoge vaste lasten, financiële tegenvallers en gebrek aan financiële meevallers - zijn het werkgelegenheidsbeleid, de sociale zekerheid en alle beleidswijzigingen in deze van grote betekenis. Het element tijd vraagt hierbij speciale aandacht. Het langdurig vertoeven in een situatie van een laag huishoudinkomen leidt tot een aantasting van de aanwezige voorraad aan duurzame goederen en/of middelen. Problemen op het gebied van de verzorging kunnen hierdoor worden verscherpt.